List 52. **NOVICE** Tečaj XXVIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 28. decembra 1870.

Gospodarske stvari.

Nekoliko besedí o sadjereji.

Spisal Lovro Mencinger, Golski.

O malo prijaznih dnevih čmerne zime marljivi kmet, obžalovaje slabe pridelke preteklega zapoznelega leta in poln skrbí za ohranjenje svoje družinice, dela si že nove upe za prihodnje leto. Rad ozira se po svojih potih na novo ozimino, ki mu bode ravno eno leto prepozno — ako bode — dozorela, — rad po svojih senožetih, na kterih si v upanji že sedaj dela lepe kopice suhe mrve za bolj bogato živinico, kakor si jo bode mogel prerediti tekočo zimo, — rad ogleduje po vrtu visoka drevesa, ktera je obiral preteklo jesen otožno-vesel, — vesel, da so mu obrodila, tužnega srca pa, ker ne more nikakor pozabiti, da ta pridelek izpod milega neba mu bode mogel nadomestovati to, kar mu je mati zemlja odrekla drugod, ter se v občutljivej potrebi nekako tihoma priporoča, da bi revežu tudi prihodnje leto napolnila veselje in hram; — rad si barva že o belem božiču pod zgodnjim zelenim vencem mlada lica sv. Jurija.

Da samo o sadjereji nekoliko spregovorim, rad opomnim, da je naše sadno drevje letos brstja bogato, in da to obeta cvetočo spomlad in bogato prihodnjo jesen, ako nam bode nebo milo skozi leto. To je za kmeta toliko bolj veselo, ker večina njegovih dreves rodí le na drugo ali celó tretje leto in le redko ktero prav bogato. Kjer sadna drevesa ne dajejo več kot hladne sence poleti, ondi se jeseni in zime otroci premalo veselé, in previdna mati se že o bogatem sadnem letu ob svojih časih drží čmerno, kakor indiška tica „nib“, ki vsa otožna čepí v gnjezdu o lepem vremenu.

Vsak posestnik gotovo želí, da bi mu sadno drevje rodilo vsako leto in rodilo bogato. To se dá tudi doseči, ako se vsajeno in rastoče, ali že doraslo drevó ne prepustí le samej delalnosti matere narave. Sadjereja ima svojo umetnost kakor vsaka druga veda, ki nas učí pospeševati, povzdigovati, množiti in boljšati dohodke za blagostanje naše.

Glej, kako napredujejo vednosti o naravoslovstvu, — tako, da je že sama modrost nekterim zašumela čez ušesa, — rokodelstvo napreduje po mnogovrstnem mašinstvu; napreduje naj tudi po vsej deželi našej poljedelstvo, živinoreja, gozdarija, v primernih krajih vinoreja, napreduje naj tudi po vsej našej deželi sadjereja po postavnej primernej delalnosti, ktere nas učé mnogotere skušnje. Ta oddelek umnega kmetovanja bi visoko povzdignil kupčijstvo naše, kteremu se odpira z novimi železnicami nova dôba.

Akoravno ni lepšega pridelka, kakor ga imamo od sadjereje, — akoravno nobeno delo tako malo truda ne tirja, in nam ga tako bogato ne plača, akoravno je vse opravilo kratkočasno in ljubeznjivo, tako, da — „qui semel gustaverit“ — kdor se poprime sadjereje, je nikdar več ne popustí, da! celó sivoglavega starčeka sadjerejsko veselje mladí, vendar je ljubezni do te ljubeznjive in častitljive delalnosti po deželi našej sploh še premalo. Celó možje, ki se štejejo med izobražene in so tudi v druzih rečéh, so v tej reči tako enostranski — naj naravnost rečem — zabiti, da ravno temu, kar bi imeli po svojem stališču vestno, previdno in nesebično pospeševati in voditi v blagor druzim, z močjo in mogočnostjo svojo pot zapirajo. — „Horribile dictu!“ — Kar morda ena glava sezida, druga za njo, ako ne podira, pa zanemarja. — „Horribile dictu!“ — Da se je dobro začelo, a potem zanemarilo, to je veliko slabeje, kakor da ne bi se bilo nič začelo, kajti skrčena, nelična, zanikerna goščav hoče le vsem sadjerejstvu nasproti zabavljivo spričevati, da časi za sadjerejo so že pretekli! A umetnost pri sadjereji ni končana še sè sajenjem in žlahnjenjem, — tretja pogoja, brez ktere je sadilec in cepec le pokora lepih divjakov, je: umna izreja požlahnjenega drevesa. Le-ta doseže razun prekrasne lepote tudi zanesljivo vsakoletno bogato rodovitost.

Namen moj ne more biti enak onemu, kdor spisuje celo sadjerejsko knjigo, toraj o prvem in drugem delu popolnoma molčim, ter le rečem: umno sadite, umetno žlahnite. O umetnem gojenji pa zopet za danes povzdigujem le nauk, kteri bode vsaj deloma času posebno primeren, ko mraz nekoliko odneha.

Kako se čedijo in poškodovanja po mrčesu zavarujejo sadna drevesa, to so drage nam „Novice“ pred kratkim prinesle dober poduk, čegar spolnovanje rast in rodovitost povzdiguje in ohranjuje na visoka leta. Idite in delajte po nauku „Novic“!

Znano je tudi bralcem naših „Novic“, kako se povzdiguje rodovitost po prirezovanji, in ta način posestnikom živo priporoča slavni naš sadjerejec gosp. dr. Orel, kterega v tej reči gotovo posnemajo vsi pozneji sadjerejci. Poprimimo se stanovitno tega načina tudi mi! — Omeniti in tukaj priporočati hočem le

I. priščipovalni način slavnega sadjerejca Hooinbrenk-a,

ki učí o zgodnjej bogatej rodovitosti še mladih sadnih dreves to-le, kar se opravlja skozi leto:

„Ako hočeš, da ti bode mlado drevje kmalu in potem vsako leto bogato rodilo, poščipaj mu spomladi vse nove lesne mladike, prej ko so olesenele, toraj ko so še rahlo mehke in krhke, do 6 očes nazaj; iz ostalih gornjih 2 očesec ti bodo hitro pognale nove lesne mladike, zdolnja 4 očesca pa bodo nastavila cvetne popke. Ko nove lesne mladike zopet odrastejo toliko, kakor poprej, ponovi poprejšnje delo

in dosegel bodeš ravno to, kakor pri prvem priščipovanji. Ponovi to delo trikrat v letu vselej ob času, ko nove lesne mladike dosti odrastejo, in imel bodeš mlado čvrsto vkoreninjeno, lepo listnato in rodovitno drevo". — Priščipovanje in prirezovanje je eno in isto delo.

Poskusi to delo skozi leto na mladih drevesih, ki ti po tvojej volji predolgo nočejo roditi, in rekel boš: res je tako! Sploh se priporoča to delo le pri mladih drevesih na vrtih, ker pri njih zahtevamo zgodnjo rodovitost, a ne velikosti, toraj: primerno veliko lepega, dobrega sadja na malem drevji.

Navadno zahtevanje pri posestnikih, ki imajo več svetá, in zunaj vrtov pa ostane vendar-le, da drevo visoko odraste, močno deblo naredí in se tako vsestransko samo varuje poškodovanja po živini. Močna drevesa naj nam rodé bogato vsako leto.

Da rodovitost povzdiguje omenjeno prirezovanje, ktero se mora začeti pri mladem drevesu in se ponavljati vsako leto, dokler sam les dela, jasno je kot beli dan. Prirezovanje poganja sok v korenine, ki se kakor z napadom širijo pod zemljo. Mogočno vkoreninjeno drevó mnogo živeža dobiva iz zemlje, toraj dela tudi močneje mladike in močneje bogateje perje ali listje; po bogatem perji drevo dobiva toliko več živeža iz zraka, toraj iz zemlje in zraka prirezovan drevo dobiva mnogo in obilo hrane, — mora biti čvrsto, močno in rodovitno. Mlada drevesa, ktera sam hočeš izrediti, po imenovanem načinu prirezuj, in bodo ti rodovitna, da bode veselje!

V pojasnjenje naj omenim mlado hruško, ktero sem našel že požlahnjeno, a divjala je navkviško kot vinska trta, toraj sem jo moral po dvakrat na leto prirezovati in sedaj je popolnoma pokorna in že drugo leto rodovitna, pa še čisto mlada.

II. Kako je ravnati s starimi odraslimi drevesi, ki v mladosti morda niso vživala posebnih milosti umetne gojitve, da bodo bolj rodovitna?

Odgovor na to bode času primeren, ker dotično delo se opravlja od pozne jeseni do zgodnje pomladi; imenujmo naj ga: izrezovalni način*) ali izrezovanje, ktero namenjam posebno priporočevati.

Pri starejih drevesih se pomnoži rodovitost z izrezovanjem nekterih vejic po kroni, kajti skušnja učí: 1. da drevo poganja veliko nerodovitnih mladik z mogočnim listjem in močnim lesom, ako mu prirežemo ali prižagamo velike veje; 2. ako pa male vejice in mladike prirezujemo, drevo bogato nastavi cvetnih popkov po starejih vejah. Po tej skušnji nam kaže narava neprezrljivi nauk: ako hočeš, da ti odraslo drevje bogato nastavi cvetnih popkov in bogato obrodí, izreži med krono vse male lesne mladike (se vé da tudi vse vodene po kroni in deblu).

Opiraje se na potrebo prirezovalnega, izrezovalnega in pri mladih drevesih priščipovalnega načina pri sadjereji, moramo trditi, kar je sprevidno: 1) da drevesu ne dela škode, kdor reže cepiče iz žlahnega drevesa, kajti s tem si drevo še le boljša; 2) da žužek rilček (Rühlkäfer), ki striže še rahle mladike, v ktere polaga zalego svojega zaroda, samo s tem še ne škoduje drevesu, ker le to opravlja, kar gospodar sam morda zanemarja, akoravno teh lepih živalic ne moremo zagovarjati pri čisto mladih, še le cepljenih drevescih, pri kterih želimo imeti do kresa lepo močno mladiko, ki divjakovo rano zalije, in ne moremo rilčeka nikakor zagovarjati, če pride tudi v zlatej obleki v tretjej svojej spremembi kot ličinek, ki učinja drevju po vrtih in gozdih necenljivo škodo.

Želeti bi bilo, da bi sledilo iz imenovane porabe 3) tudi to, da bi vsi posestniki sadnega drevja se poprijeli prirezovanja, izrezovanja, in po okoliščinah tudi priščipovanja, ter se vsi veselili cveteče spomladi, bogate jeseni prihodnjega novega leta in vseh prihodnjih let, ki jih doživí naš čvrsti narod.

Želeti bi bilo slednjič in čez vse še to, da zarad sedanjih časov, v kterih je vsestransko napredovanje pridrlo do koče zadnjega kmeta, vsak posestnik kakoršnega koli zemljišča, bi poprijel se razun umnega poljedelstva, umne živinoreje tudi umetnega sadjerejstva; da bi se njegovi otroci ne veselili zastonj sv. Miklavža, da bi sosed sosedu, prijatelj prijatelju postreči mogel o pošteni veselici z žlahno kaplico domačega pridelka.

To doseči je delalnemu narodu našemu mogoče po umetnej sadjereji. Naj se le skoraj razširijo in ustanové kmetijske podružnice po vsej našej dežali, in zmagale bodo kitajsko ozidje nebrojnih predsoj. V to Bog pomozi!

*) Glej Širnhoferjevo sadjerejsko knjižico, 3. natis, stran 182, §. 211.

Šolske stvari.

Kako so na Kranjskem okrajni šolski svèti sestavljeni.

Okrajni šolski sveti so po deželni postavi, ktera zadeva šolsko nadzorstvo, zdaj gotovi. Vsak okraj (kanton) ima svoj šolski svèt, ki nadzoruje ljudske šole celega okraja; glavno mesto Ljubljana ima svoj šolski svet. V tem svetu sedijo sledeči možje: a) c. k. okrajni glavar, ki je po postavi prvomestnik temu svetu, kteremu pa udje tega sveta izmed sebe volijo namestnika; b) c. k. okrajni šolski nadzornik, kterega iz trójice, ki jo nasvetuje deželni šolski svèt, izvoli minister nauka; c) en duhoven, ki ga v okrajni šolski svèt voli škof; d) dva učitelja, ki ju v šolski svet voli skupščina učiteljev dotičnega okraja, in e) dva možá, ktera iz občin dotičnega okraja voli deželni odbor, za Ljubljano mestni zbor. Črke a) b) c) d) e) kažejo, od ktere straní so bili voljeni okrajni šolski svetovalci.

In po tej vrsti bomo zdaj naznanili imena okrajnih šolskih svetovalcev, da drug druzega pozná, dežela pa tudi vé, kteri možje imajo po novi postavi v drugi stopinji (prva stopinja je krajni ali domači svèt vsaki šoli) nadzorstvo ljudskih šol v svojih rokah.

1. V okraji ljubljanske okolice: a) c. kr. okrajni glavar pl. Šivichofen, b) učitelj Leopold vitez Gariboldi, c) dekan Brolih v Šmarji, d) A. Kuhar, učitelj v Polji in Jurij Uranič, učitelj v Preserji, d) Fr. Kotnik, posestnik v Vrdu in Val. Krisper, posestnik na Studencu.

2. V okraji litijskem: a) c. k. okrajni glavar grof Auersperg, b) M. Kulavic, fajmošter v Št. Vidu, c) dekan Rozman v Trebnem, d) Fr. Adamič, učitelj v Šmartnem, in Jul. Pilhak, učitelj v Toplicah, e) A. Kobler, posestnik v Litiji in Jurij Oblak, zdravnik v Litiji.

3. V okraji krškem: a) c. k. okrajni glavar grof Chorinsky, b) dekan Polak v Leskovcu, c) dekan Polak, d) Blaž Tramšek, učitelj v Krškem in Jan. Vresič, učitelj v Leskovcu, e) Jan. Irkič, notar in posestnik v Krškem in Vil. Pfeifer, posestnik v Raki.

4. V okraji novomeškem: a) c. k. okrajni glavar Ekel, b) korar Legat v Novem mestu, c) Simon Vilfan, prošt novomeški, d) A. Jerše, učitelj pri sv. Lorencu na Temenicah in P. Žiga Jeraj, ravnatelj glavne

šole novomeške, e) Karol Rudež, grajščak v gradcarskem Turnu in Martin Mohar, posestnik in novomeške okrož. sodnije adjunkt.

5. V okraji črnomaljskem: a) c. k. okrajni glavar Tribuzzi, b) dekan Aleš v Semiču, c) dekan Aleš, d) Jan. Juvan, učitelj v Starem trgu, e) Jan. Kapele oskrbnik grajščine Komend. v Metliki in Jan. Kolbezen, posestnik v Črnomlji.

6. V okraji kočevskem: a) c. k. okrajni glavar Fladung, b) Josip Novak, dekan kočevski, c) Martin Skubic, dekan ribniški, d) Lor. Dovžan, učitelj v Kočevji in Jož. Erker v Srednji vasi, e) Anton Treitz zdravnik v Kočevji in Jan. Podboj, posestnik v Ribnici.

7. V okraji logaškem (v Planini): a) c. k. okrajni glavar Ogrinec, b) Feliks Stegnar, učitelj v Idriji, c) Jož. Boner, dekan vrhniški, d) Feliks Stegnar v Idriji in Leop. Božič, učitelj v Planini, e) Alojzij Perenič, župan planinski in Adolf Obreza, župan cerkniški.

8. V okraji postojnskem: a) c. k. okrajni glavar Globočnik, b) Luka Hiti, fajmošter studenski, c) Jurij Grabrijan, dekan vipavski, d) K. Demšar, učitelj v Senožečah, Jožef Barle, učitelj v Vipavi, e) And. Lavrenčič, župan postojnski in Jož. Zelen, žup. senožeški.

9. V okraji radolškem: a) c. k. okrajni glavar radolški pl. Wurzbach, b) Mih. Žolgar, gimnaz. prof. v Kranji, c) Simon Peharec, dekan v Gradu, d) Jožef Tuma, učitelj v Radoljici in Val. Zarnik, učitelj v Kropi, e) Lor. Pintar, fajmošter brezniški in Fr. Preželj, posestnik v Srednji vasi.

10. V okraji kranjskem: a) c. k. okrajni glavar Derbič, b) Fr. Krašan, gimnaz. profesor v Kranji, c) Jan. Reš, dekan kranjski, d) L. Sadar, učitelj v v Škofji Loki in Mih. Kuster, učitelj v Kranji, e) Mat. Pirec, trgovec v Kranji in Kar. Šavnik, lekarstva magister v Kranji.

11. V okraji kamniškem: a) c. k. okrajni glavar Klančič, b) Matevž Močnik, učitelj v Ljubljani, c) Janez Fink, dekan v Kamniku, d) Franc Cerar, učitelj v Blagovici in Ant. Ribnikar, učitelj v Dolu, e) Janez Podrekar, trgovec v Kamniku in Jan. Debevec, posestnik v Kamniku.

12. V Ljubljani: a) župan ljubljanski dr. Župan, b) Jak. Smolej, ravnatelj gimnazije, c) dr. Len. Klofutar, prof. bogoslovja, d) Leop. Belar in Jak. Šot, učitelja, e) Kar. Dežman in Rajm. Pirker, mestna odbornika.

Okrajnim šolskim svetnikom v prevdarek.

„Po spodnjem Avstrijskem in tudi nekoliko drugje snujejo tako imenovane „napredovanjske kmetijske šole“, ker sl. ministerstvo kmetijstva v spomenici želí, da bi se v vsi Avstriji vpeljale take šole, za ktere naj bi res vsakteri učitelj si prizadeval, da jih osnuje, ker so potrebne, če hočemo na boljše priti. V tej šoli naj bi se vsi v kmetijstvo spadajoči nauki po okoliščinah kraja podučevali. Tukaj naj bi se podučevalo o sadjereji, murboreji, o svilstvu, vinstvu, živinoreji, čbelarstvu, poljedelstvu, gozdarstvu in tudi sploh v kmetijski kemiji. Mislim, da najbolj kaže, da bi se take šole imele ob nedeljah in praznikih popoldne po božjej službi. Tudi se bodo kraji dobili, da se bodo v zimskih večerih lahko ustanovile. V take šole naj hodijo sedanji dečki nedeljske šole in tudi drugi starejši ukaželjni“.

„Da bo pa učitelj mogel tu podučevati, mora mnoge slovenske in nemške kmetijske knjige brati. Vodilo učiteljem za te predmete na Slovenskem naj bi bilo: „Ponovilo potrebnih naukov za nedeljske šole na kmetih, 3. del“, ker v tej knjigi, ki jo je sl. ministerstvo priporočevalo za nedeljske šole, se popisujejo imenovani predmeti razun kmetijske kemije. S temi bukvami, če jih učitelj zná rabiti, se bo veliko veliko storilo za našega, še premalo podučenega kmeta“.

„Za poduk v kmetijski kemiji naj si vsak učitelj oskrbí Vrtovčevo „kmetijsko kemijo“, ker ta zlata vredna knjiga, za ktero nas Nemci lahko zavidajo, obsega vse, kar smo se na Dunaji po 2 uri na dan o kemiji učili. Ker je pa pri takih učbah kazalni poduk najbolj tehten in zdaten, zato si bo moral učitelj po moči tudi teh učnih pripomočkov poskrbeti“.

„Sadjerejno šolo bo učitelj sam napravil“.

„Čbelarstvo se z majhnimi stroški prične, ali pa se kak čbelar v vasi dobí, da rad svoje čbele ukaželjni mladini razkazuje“.

„V drugih predmetih se bo tudi manj ali več v kazalnem poduku storilo in tako se bodo ti nauki pospeševali na blagor našemu kmetu in celi Avstriji!“

Tako je pisal nek dopisnik v 1. listu „Učit. Tov.“ leta 1869.

Ta važni spis podajam zdaj častitim okrajnim šolskim svètnikom v dobrovoljni prevdarek, in če se jim dopada, želeli bi, da oni pripomorejo, da gori navedene besede postanejo mesó, to je, da se vpeljejo po deželi toliko koristne kmetijske šole. Mnogo naših učiteljev se je vže izobraževalo na Dunaji in v Gradcu v gospodarskih naukih, in ker imamo, hvala Bogú, dokaj kmetijsko-podučnih knjig, in nas „Novice“ soznanjajo z vsem, kar se novega godí v raznih razdelkih kmetijstva, zatoraj mislimo, bodo učitelji prav vspešno o tem predmetu podučevali.

Spominjaje se 23. §. šolskega nadzorstva postave: mislim, častiti okrajni svetniki, da boste dobrovoljno sprejeli in prevdarili ta moj nasvèt!

Iz Poloma na Kočevskem.

Ivan Zarnik, učitelj.

Oglas šolskim možém.

Tretji tečaj ministerskega lista, kteri pod naslovom „Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ razglaša vse šolske postave in ukaze, oznanila in osebne zadeve, razpise služeb, odločbe zarad šolskih knjig in učnih pripomočkov, začne izhajati 1. januarja 1871. leta.

Za gosposke in učitelje onih šol, ktere se združujejo iz državnih ali javnih zakladov, veljá vsaka postava, brž ko se razglasí po tem listu, tako, kakor da bi jim bila osebno naznanjena. Kdor ima pri šolah kaj opraviti, potreben mu je ta list.

S poštnino vred je cena celemu tečaju le 2 gold. Naročila prejema „Expedit des Ministeriums für Cultus und Unterricht“ na Dunaji, kamor se naročnina v frankiranih listih ali pa poštnih nakaznicah pošilja.

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XVIII. odborovi skupščini slovenske Matice

v Ljubljani 30. novembra 1870. l.

Vprični so bili s predsednikom g. dr. Costom naslednji domači gg. odborniki: dr. Jan. Bleiweis, Jeran, Lésar, Marn, Praprotnik, dr. Papež, dr. Razlag, Sovan, Šolar, Vavrů, Vilhar, dr. Vončina, dr. Zupanec, vnanji pa gg. Kosar, Trstenjak in dr. Ulaga.

1. Po pozdravu predsednikovem se potrdi zapisnik XVII. skupščine in na to poroča tajnik gosp. Lésar o važnejih stvaréh: Udov se je od 1. avgusta t. l. oglasilo 77, med njimi 3 ustanovniki, kterih eden je pre-

stopil izmed letnikov. Dva letnika sta vprašala, ali ju odbor sprejme med ustanovnike ter v vstanovnino všteje letnino doslé plačano. (Odbor pritrdi.) Novi udje so ti-le: (Tajnik bere njihova imena.) Odbor sprejme vse in radost izreka, da je med njimi toliko mariborskih bogoslovcev in nekoliko štajarskih gimnazijskih dijakov. — Dalje tajnik prebere zadnje slovensko pismo, s kterim gosp. dr. L. Toman Matici poklanja diplomo, ter omeni velikodušnega njegovega darú za 10.000 gold. obligacij, z obresti v srebru, in zahvalo, ktero je upravništvo izreklo g. dr. Tomanovi vdovi Lujizi, s predlogom: naj slavni odbor gospó Lujizo Tomanovo vpiše med ustanovnike. (Odbor soglasno pritrdi.) Dalje predlaga: naj sl. odbor pritrdi, da se je dala narediti dr. Tomanova podoba, ki se priveže letošnjemu Letopisu. (Odbor tudi temu ravnanju pritrdi.) Pri tej priliki še dr. Costa poprime besedo ter predlaga: „naj slavni odbor v Matičinih sobah g. dr. Tomanu postavi spominek. Po resnem prevdarjanji odbor sklene: da se pri domačemu umetniku Franke-tu naročí malana podoba v pravi velikosti".

Potem tajnik bere prošnjo idrijskega učitelja gosp. Lapajneta, da bi Matica nekoliko svojih knjig podarila učencem nedeljske šole — (odbor vstreže prošnji ter prvosedniku prepustí določiti knjige) — ter pismo, s kterim g. Levstik Matici vrača „Vodnikov rokopis". (Odbor zahvalo izreka g. predsedniku za njegov trud, da je Matica brez tožbe prejela omenjeni rokopis).

Knjigam, ki se kmalu dovršé in razpošljejo, je sicer odbor za izdavanje knjig določil nizko ceno, vendar pa znaša 5 gold. 15 kr. — Da se željam mnozih udov vstreže, predlaga odsek: „naj se Koseskijevim delom pridene njegova podoba". (Odbor soglasno pritrdi temu nasvetu.) Ker bodo pa stroški letošnjih knjig presegli 6000 gold., zato in ker je mnogo doneskov še na dolgu, stavi odsek za izdavanje knjig: „Naj se Koseskijeva dela, ki bodo obsegala nad 43 pôl, sicer razpošljejo z letošnjimi knjigami, a vštejejo naj se za 1871. leto. (Odbor pritrdi nasvetu.) Potem ko je odbor odobril še nasvet, da se razpošiljanje letošnjih knjig prepustí bukvovezu g. E. Hohnu, odobril se je nasvet: da se tudi letošnje knjige dadé vsem udom, naznanja tajnik, da se je 1. snopič telovadne knjige poprodal ves in da se še poprašuje po njem, ter stavi predlog: „Naj se g. Giontini-ju prepusti pravica, da oskrbí 2. natis proti temu, da Matici za to pravico plača nagrado;" to določiti se prepustí prvosedniku.

Poslednjič tajnik v odsekovem imenu spregovorí o knjigah, ktere naj Matica na svetlo dá prihodnje leto, in po želji odborovi le v poglavitnih točkah omeni poročila, ktero se ima dati VI. občnemu zboru.

Na to razkazuje dr. Razlag svoj nasvet o „malem naučnem slovniku"; prične se razgovor, kterega se vdeležujejo gg. dr. Bleiweis, Trstenjak, Šolar, Kosar, dr. Costa, in sklene se po večini (z 12 glasovi), da Matica dá na svetlo „mali naučni slovnik" pred vélikim, in se ta sklep priporočí tudi občnemu zboru, da mu pritrdi, g. dr. Razlag pa se naprosi, da sostavi odseku za izdavanje knjig nekaki načrt za to vzlasti manj omikanim Slovencem pri čitanji slovenskih časnikov, bukev družbe sv. Mohorja in Matice itd. tolikanj potrebno knjigo.

Pri 2. nasvetu o „znanstvenem časniku" kaže spet dr. Razlag, da nam ga je treba in da ga zahtevajo vzlasti vnanji društveniki, in spremení ga tako, da naj se Letopis razdelí v štiri zvezke, ki naj prihajajo od treh do treh mesecev na svetlo, in naj sprejemajo poleg dosedanjih ostro znanstvene sestavke. Podpirata ga v tem gospoda Trstenjak in dr. Ulaga, gospoda Marn in Šolar svetujeta kakor za naučni slovnik tudi za znanstveni časopis dobiti najprej sposobnega vrednika, ki ga poleg svojih opravil utegne vredovati, češ, da gradiva se manjkalo ne bode; gospoda dr. Costa in prof. Lésar pa kažeta, kako spolnuje le-to lahko tudi letopis, da se nikdar noben znanstven spis ni odbil, da pri novem časopisu nastanejo gledé na stroške in v naročevanji in razpošiljanji mnoge težave itd. Ko se pri glasovanji dr. Razlagov nasvet ne potrdi, stavi dr. Ulaga predlog, naj Matica namesti letopisa daje na svetlo le znanstveni časopis, kazaje kako treba nam je sredstva za znanstvene rečí, kritiko, in g. Trstenjak, da naj Matica zbira tako vse slovstvene močí slovenske, a tudi ta predlog se ne odobrí, in po resnem prevdarjanji se, vzlasti po besedah Kosarjevih, naj Matica razglasí, da jako želí skoro spraviti na dan znanstven časopis, vendar prihodnje leto izide še letopis, in da naj marljivo pošiljajo mu pisatelji spisov znanstvenih, o kritiki itd., in po opominu Šolarjevem, da se beleali novelistika preveč širi, sklene, da v prihodnjem Letopisu, ki naj izide za zdaj še skupaj, znanstveni spisi imajo predstvo.

Naposled želí prvosednik, da gledé na občni zbor 1868. leta in na prihodnji, o kterem bode v čitalnični dvorani skupna večerja, za svečavo Matica nekaj pripomore čitalnici, kar mu odbor z večino glasov tudi pritrdi.

Poročilo o XIX. skupščini odborovi

1. decembra 1870. leta.

Vpričo: gg. dr. Costa, dr. Jan. Bleiweis, baron Zois, Jeran in prej imenovani domači in vnanji trije gospodje.

Dosedanji prvosednik želí, da se prihodnji prvosednik voli posebej in njegova namestnika posebej, in soglasno se voli za predsednika g. dr. Costa, za podpredsednika pa dr. Razlag in dr. Vončina, po listkih, blagajnik dr. Zupanec, pregledovalec društvenih računov prof. Šolar, ključarja prof. J. Marn in J. Vilhar pa z vsklikom; tako tudi dosedanji gospodarski odsek gg. Sovan, Vilhar in dr. Zupanec.

V odsek za izdavanje knjig se volita še k dosedanjim gospoda D. Trstenjak in prof. Tušek, v odsek za narodno blago pa g. A. Praprotnik.

Predno se prične obravnava o tajnikovi službi za prihodnje leto, kaže prvosednik, da se mora odločiti za preteklo leto tajniku nagrada, in ker je letos bilo posebno mnogo in težavne poprave ali korekture, ki vendar ne spada med dolžnosti tajnikove, naj se poleg nagrade z 200 gold. odloči mu za to delo posebej primerna plača, kakor se to godí tudi pri Mohorjevi družbi in se je tudi g. Tušeku in g. Šolarju dala nagrada za popravljanje nekega rokopisa. Gosp. dr. J. Zupanec, Šolar in Marn izrekó misel, naj se nagrada ne loči, ampak dá za ves posel skupaj, in sicer po dr. Zupančevem predlogu 360 gold., kolikor je vstavljenih v proračunu za tajnika, — po nasvetu prof. Šolarja, ki se tudi sprejme, pa 300 gold. — Na vprašanje, kako s tajništvom za prihodnje, g. Dav. Trstenjak, sklicevaje se na sem ter tje razodete želje vnanjih udov, stavi predlog: naj se razpiše tajnikova služba. Ta predlog krepko podpira g. Lésar, sklicevaje se na svoj nasvet, ki ga je stavil že pri XV. odborovi skupščini 2. sept. 1869. leta. — Gosp. dr. L. Vončina pa nasvetuje, naj odbor poprosi gosp. Lésarja, da ostane tudi vprihodnje Matici tajnik. — Pri glasovanji se z vsemi glasovi zoper dva zavrže Trstenjakov nasvet; na to se g. Lésar popraša, ali hoče biti tajnik še prihodnje leto; a on velí, da nikakor ne more še v prihodnje oskrbovati tega posla, nekaj z ozirom na

naraščajoča se opravila, nekaj z ozirom na neprijazne puščice, ki so na-nj letele iz nekih časnikov, nekaj zato, ker noče biti nikomur na poti, zlasti pa z ozirom na svoje zdravje posebno na slabeče oči. Gospod dr. Bleiweis kaže, koliko se sme ceniti mnenje časnikarsko, gospoda dekan Kosar in dr. Ulaga pa, da glasovi po časnikih so le osebni glasovi, nikar pa obče mnenje, zaupanje vsega odbora visoko odtehta posamesne želje; komur so vse razmere slov. Matica znane, on zaupljivo tudi ta nasvet podpira; odbor se nadja, da tiskarno popravljanje prihodnje leto ne bode tako težavno in da si tajnik to delo sme olajšati; da mora tajnik imeti že drug stalen kruh, ker Matica pri svojih dohodkih še ne more s primerno plačo najeti si tajnika itd.

Po nekterih hvalnih besedah predsednikovih se odbor razide ob pol 2. popoldne.

Politične stvari.

Jugoslavensko jedinstvo.

Vprašanje, ki ga je konferencija južnih Slavenov 1. decembra v Ljubljani na dnevni red stavila, obdeluje se jako marljivo od prijatlov in protivnikov naših.

Zanimiv je v prvem oziru spisek gosp. Radiča, ki ga nahajamo v poslednjem listu „Reforme“ pod naslovom „Ein windisches Reich“. On pravi, da ona misel, jugoslavenske dežele habsburške monarhije zediniti v eno celoto, ki se je izrekla v shodu rodoljubov jugoslavenskih v Ljubljani, ni nova misel. Ista ideja je že rodila se v 16. stoletji, in bili so prosti kmetje, ki so se je prijeli gledé na tadanji notranji stan „slovensko-hrvaških“ dežel in gledé na vnanje nevarnosti. Al izid te poskušnje jedinstva ne po poti postavni, ampak po poti krvave prekucije bil je žalosten.

Kratek posnetek Radičevega spisa je ta:

Bilo je namreč 1573. leta, ko so v vseh „slovenskih deželah“, poklicani od „bratov“ na Hrvaškem, kmetje kot en mož stopili na noge in se zedinili v hud boj maščevanja. Zahtevali so, da se jim povrnejo „stara pravda“ (stara pravica), po cesarji Maksu I. in cesarji Ferdinandu I. odpravljene „županijske sodnije“ (starodavne slovanske naprave) in stare „svobodščine“ o colih in davkih. Gosp. Radič popisuje po tem s zgodovine posnete dogodbe v vaséh na meji hrvaški in štajarski v Brežicah, odkodar so poslanci s „petelinovim peresom“ šli križem po deželi do najviših gorenskih krajev. Boj se je začel 29. januarija 1573. leta, kteremu je vojskovodja bil neki Ilia (Elija Gregorić), v bojih zoper Turke skušeni vojak. Kmečkim krdelom nasproti so se postavili nemški plemenitniki iz Štajarskega, Koroškega in Kranjskega; po 3dnevnem boji je bila „slovenska“ kmečka armada na vseh krajih od armade cesarjeve pobita, — Ilia je bežal v gore. Še le čez več mesecev so ga vjeli in na Dunaj peljali, kjer je on s še drugimi vjetniki od 11. aprila do 4. maja stal pred krvavo sodnijo, kteri je predsedoval dunajski „stadtrichter“. Ilia in vsi drugi ž njim so bili na smrt obsojeni.

Časništvo jugoslavensko.

* *„Südslavische Zeitung“* tedaj začne, kakor priloženi razglas kaže, v vojaškem Sisku izhajati ob novem letu. Radostni pozdravljamo list, ki bode v nemškem jeziku boril se za svetinje južnih Slavenov. Program njegov povdarja sicer najbolj interese trojedne kraljevine v razmeri ogersko krono, vendar se smemo nadjati, da faktično bode hodil širjo pot in tudi Slovence jemal pod svoje krilo. V to ime kličemo mu: „Dobro došel!“ Cena za četrt leta po pošti mu je 4 gold. Naj ga podpira vsak Slovenec, ki nemški ume! Vrednik mu bode velecenjeni gosp. Praus.

* *„Vienac“* se zove lepoznanski list, ki izhaja v Zagrebu, kterega tudi mi, ker je „naše gore list“, svojim čitateljem toplo priporočamo. Tako-le se glasí poziv na naročbo: „Za koj dan nastat će „Viencu“ treće godište a ovaj će jedini hrvatski beletristički list izlaziti i na dalje u dosadanjem obliku. Pozivljuć dakle štovano občinstvo, da se izvoli na-nj što mnogobrojnije predplatiti, preporučujemo ga zaštiti svih rodoljuba, koji su uvjereni, da nam je stalo samo do narodnoga napredka. Ma da i ima neizpunjenih želja, možemo se ipak pozvati na sud odličnih pisaca, koji nam izriekom pohvališe nastojanje te nas bodre, da ostanemo na dosadašnjem putu. A najbolja nam je preporuka, što nas perom pomažu i podupiru: P. P., I. T. (pjesnik Kriesnicâ), O. Utješenović Ostrožinski, Janko Jurković, Vl. Vežić, Franjo Marković, Ivan Dežman, L. Vukelić, B. Milutinov, A. Tkalčević, Armin Pavić, Franjo Ciraki, Avg. Šenoa, Evg. Jos. Tomić, Bl. Lorković, Ivan Zahar, J. Gržetić, Tade Smičiklas, Drag. Jambrečak, J. Peksidr, Franjo Petračić, Armin Šrabec, Vlad. Mažuranić, dr. Gj. Pilar, Špiro Brusina itd. Uz ovakovu pomoć nadamo se pouzdano sve to većemu napredku. Pjesme po izbor, izvorne pripoviedke, poučni članci svake ruke, predavanja namienjena ženskomu spolu kitit će nam list i od nove godine; a što nam je nada sve drago, od sada biti će načina, da uz mnogu pjesmu priobćimo i najpev. — Izlazit će „Vienac“ u dosadašnjem vidu i uz dosadašnju cienu: Na godinu za domaće 6 fr., za vanjske predplatnike 7 fr., na pô godine polovica toga. Predplata neka se šalje „Administraciji Vienca“ u Zagrebu. Najcienije su pošiljke poštanske naputnice. U Zagrebu prima predplatu knjižara Svetozara Galca u Ilici.

Ivan Perkovac,
urednik i izdavatelj „Vienca“.

Mnogovrstne novice.

* *Samoprodaja tabaka* bo v Avstriji padla. Ogri so začeli vrtati v ta monopol državni, in kar Ogri začnó, tudi izpeljejo; vsaj mi Cislajtanci zmirom plešemo kakor godejo Ogri. Že je ogerski finančni minister Kerkapolyi naznanil ogerskemu državnemu zboru, da bode prihodnje leto mu predložil načrt postave, da se prenaredí ali popolnoma odpravi pravica, ki jo dozdaj sama vlada ima, da prodaja tobak, kajti zdaj ne sme nihče na Ogerskem in v našem cesarstvu tobak pridelovati brez vladinega dovoljenja, ali kar ga pridela z dovoljenjem, vsaj mora ga prodati vladi, da sama ona ž njim kupčuje. Ker je več dežel za tobakorejo pripravnih in bi lastniki za tobak pripravnih zemljišč lahko veliko si prislužili s pridelovanjem tobaka, zato je res želeti, da bi se odpravil ta monopól. Al vprašanje je: kako bo avstrijsko-ogerska vlada si nadomestila dohodke, ki zdaj državi po tem monopolu vsako leto dohajajo? Ogerska vlada ceni čisti dohodek, ki ga po tobaku prejme, na 10 milijonov in 624.100 gold. Kerkapolyi sam praša: po kterih direktnih davkih se bo ta zguba nadomestila, ker že zdaj od 54 milijonov direktnih davkov (zemljišnih, hišnih itd.) morajo 20 milijonov s silo iztirjati? — V našem cesarstvu pa nese državi tobak še več, namreč 19 milijonov 321.586 gld. čistega dohodka; s kterim davkom pa bi se ta zguba nadomestila, ako bi se vladna samoprodaja tobaka odstranila? Ako bi smeli kmetovalci tudi tobak pridelovati, gotovo bi si marsikdo pomnožil svoje zemljiščine

dohodke, — al kako bi se država nadomestila zgubo dohodkov po tobaku?

* Pariz šteje 2,150.900 glav. Da toliko ljudí mnogo rečí potrebuje, kažejo te-le številke: Predno je nemška armada oblegla Pariz, so vsaki dan potrebovali: 19.725 centov kruha, 4990 vreč moke, 490 volov, 130 krav, 430 telet, 2963 glav drobnice, 2150 centov slanine, 1150 centov kuretine in divjačine, 1490 centov rib, med temi dve tretjini živih morskih rib, 2950 centov krompirja, 5000 centov sočivja (repe, salate, kumar itd.), 1120 centov surovega masla, 280 centov sira itd. Koliko pa še raznovrstnih pijač in enacih stvarí, o čemur ni natanjčnih naznanil. Misliti se dá, da je zdaj drugače. Konjsko mesó je v navadi, pa tudi mačke, psi in podgane so dobre. Raznovrstne živali, ki so bile poprej po lepih vrtih le na ogled, hodijo zdaj kuhane in pečene na mizo.

* *Francoska in nemška — nekdaj in zdaj.* Francoska je leta 1789. obsegla 9600 štirjaških milj; 1808. leta 13600; 1815. leta 9665; 1860. leta 9850. Njena prejšnja meja se po miru, 1815. leta od zaveznih vlad podpisanem, ni kar nič skrčila, temveč še dalje segala kot pred glasovito ustajo. Nemčija, to je, severnozavezne in južne nemške države, pa merijo 9631 štirjaških milj. Če Nemci odtrgajo Francoski alzaske dežele spodnjerenske in gornjerenske, pa tudi sosednje lotarinške kronovine: Mozel (Metz), Meurthe (Nancy) in Vogeze (St. Die), priraste Nemčiji potem 501 štirjaških milj; imela bi toraj skupaj 10.132, Francoski pa bi ostalo le samo 9349 štirj. milj. Po zadnji štetvi iznaša sedanje ljudsko število v Nemčiji 38 milijonov in 512.877; v Francoski pa 38 milijonov in 7000. Če privzamemo še zgorej omenjene kronovine, ako Nemcem pripadajo, poskočila bi številka nemških prebivalcev za 2 milijona in 308.000, in Francoska bi v prihodnje imela le 35 milijonov in 759.000 stanovnikov, Nemčija pa 40 milijonov in 820.877.

Dopisi.

Koroško 22. dec. (*Čast, komur čast gré!* Bralci „Novic“ vedó, da po novi vojni postavi so vpeljani kontrolni zbori odpustnikov (urlaubarjev) in reservistov. Tako so bili tudi pri nas na Koroškem. Ker so se pri sklicu teh zborov in pri izvrševanji zbornih opravil tam pa tam godile napake vzlasti po nevednih ali surovih županih, ni tedaj čuda bilo, da je bilo sem ter tje upora in razpora dovelj, tako, na priliko, tudi v Pliberku. Temu nasproti pa se je godilo vse v najlepšem redu, na priliko, v Št. Pavlu blizo Wolfsberga in tudi drugod, kjer je naš velecenjeni rojak, c. kr. nadlajtenant gosp. Andrej Komelj dotično kontrolo opravljal. On vé, kaj zahteva pravica, pa tudi vé, s čem si more viši vojak srce pridobiti svojih podložnih — in to je, da se obnaša kakor med svojimi, govoreč ž njimi v maternem jeziku. Vso dotično postavo in vse vojne članke jim je po domače (slovenski) razlagal, in zgodilo se je v Kaplji, da je po končani razlagi en vojak iz vrste stopil in se v slovenskem jeziku očitno zahvalil gosp. nadlajtenantu, rekši, da je on prvi, ki jih je podučeval v tistem jeziku, kterega razumejo. In kaj se je zgodilo v Št. Pavlu 6. dne t. m.? Ondi je nazoče župane in pa c. kr. vladnega komisarja vprašal: ali so morebiti med odpustniki in reservisti tudi Slovenci? Odgovorijo mu, da so nekteri, a da vsi razumejo in govorijo tudi nemški. Ker pa skušeni gospod ni verjel tem besedam, veleva mladenčem, naj Slovenci, kteri nemščine ne razumejo, na levo stran se podajo, — in glejte! 11 jih je bilo, ktere so nemški kulturonosci v nemce prestrojiti hoteli! In razložil je slovenskim mladenčem postavo po slovenski, akoravno so ga nemčurji pisano gledali; hvaležni obrazi vojakov pa so mu kazali, da je pravo zadel. Čast tedaj, komur čast gré! Cesar sam bi pohvalil tako delovanje gosp. Komelja. — Al tudi slovenske župane moramo pohvaliti; oni so pravi korenjaki, kajti ne enega odpustnika ali reservista niso nepostavno klicali v kontrolni zbor in mu nepotrebnih stroškov potovanja in zamude časa prizadeli, kajti to ravno je bilo na več krajih krivo, da so nekteri župani sklicali vse odpustnike in reserviste brez razločka. Zato tudi čast našim slovenskim županom — bistrim glavam!

Trst 23. dec. — Narodni napredek je v okolici naši čedalje veči; tudi kmetje so začeli čitalnico bolj obiskovati; pri „besedi“ 18. dne t. m. v rojanski čitalnici, ki se more med prve šteti, sem videl tri premožne okoličane, ki so pred letom še trdi bili ko kamen, da bi jih ne bilo spraviti v kako čitalnico, češ, da so čitalnice krive vseh zmešnjav. Al zdaj je led v njihovih srcih za národno reč se otajal; sprevideli so, da vse delovanje je le za narodni blagor. — Težko pričakujemo na novo oživljenega „Primorca“. Ako se vresniči, kar se je sklenilo 11. dne t. m. v rojanski čitalnici v zboru, v kterem sta tudi g. Klavžar in g. Dolijak iz Gorice pričujoča bila, bode čez četrt leta vsaki teden izhajal. — Za Francosko se izvaževa ogromno veliko fižola, moke, žita, masti in masla, cele ladije samega sočivja jadrajo čez morje, tako, da se je sočivje zeló podražilo. Okoličan.

— „Beseda“ v nedeljo 18. t. m. v spomin Preširnov v rojanski čitalnici je bila krasna, deklamacije so bile dobre in času ugodne, pevski zbor zgolj kmečkíh fantov, se je tako dobro sponesel, da mu je gromovita slava donela. Predsednik, župan gosp. Požar, je jako dobro govoril, da si je marsikako trdo srce pridobil; igrala se je gledišćina igra: „Bog vas sprimi!“ Gospodičina Vesel-ova se je kot izvrstna igralka in čitalnici važna prihodnja moč obnesla; tudi gosp. Rajč, kot stari Ribničan, se je klasično vêdel; še posebna pohvala gré pa gospej Dolinarjevi.

Iz Crnomlja 22. grudna. (*Volitev novega župana*) je bila pri nas 18. dne t. m. Čujte! kako se je vršila. Mi živimo tu med Belekranjci, ki so skoz in skoz Slovenci, tako, da se med narodom našim skoraj ne čuje ponemčene besede, a vendar tudi mi nismo brez nemškutarske stranke, — in ktera je zmagala pri volitvi? — Nemškutarska! „Prav tako, gotovo imate bolj prebrisane nemškutarje, ko ste vi Slovenci“ — bi utegnil kdo reči. Na to naravnost rečem, da ne, al zgodilo se je nekaj, kar se nam je nemogoče zdelo. Oni mož, ki se je štel za glavo narodnjakov, ki je bil po njegovih lastnih besedah pripravljen „žrtovati za narod kri in življenje“, kako se je zasuknil! Hotel je na vse kriplje izvoljen biti za župana, al ko izvé, da ne bo nič, zapustí narodno krdelo ter se podá v naročje — usmiljenim nemčurjem, al vendar mu tudí na tej strani ni bila sreča mila, — izvoljen je bil Stonič Andre. Mož je sicer pošten, Kočevar, nemško ume, a slovenščine ne, podpisati zná svoje imé. A kaj si more za to, ako mu nenadoma, prav po nedolžnem izročijo mestno krmilo! Vesel je, kakor bi bili tudi drugi kandidatje. Za svetovalca sta izvoljena Virant in Majerle, jako vneta nemškutarja. Premagala tedaj je una stranka z 7 glasovi zoper 5. *) Opomnim naj še to, da so na uni strani župan in oba svetovalca sama sebi tudi glasove dali. Ako

*) Ta „glorija“ vendar ne bode dolgo trpela, kajti nova osnova županij pride v kratkem, in potem bodo zopet nove volitve. Vred.

bi bili to naši storili, bilo bi jih na vsaki strani 6; za ta primerljej pa so uni že imeli pripravljenega bolnika, da bi jim bil v sili — pomočnik! Ako se, dragi čitatelj, še ozreš na volilce te in naše straní, najdel bodeš, da naši imajo več v glavi, uni pa več — v kletih. Uradovalo se bode, se vé da „više slovensko"!! — Naš bivši „narodnjak" pa je zdaj skusil, kamo človeka pretirano hlepenje po „slavi" zapelje. Nadjamo se, da bridka ta skušnja mu je dovolj pokore in da še sedaj spoznava, da značajnost je narodnemu možu prvi pogoj!

V Kočevji 19. dec. — V štev. 145. „Slov. Nar." nahaja se dopis iz Kočevskega okraja, v kterem dopisnik celó surovo napada tukajšnji okrajni šolski svèt, ter posebno očita deželnemu odboru, češ, kakošne možé je on v ta posel volil! Kaj je dopisnik hotel s tem doseči, mu menda samemu ni jasno, ker okrajni šolski svèt ne more biti iz samih pedagogov sestavljen.*) Ne znam pa, kaj se dopisnik po izgledu „Tagblattovem" gosp. Treic-a in gosp. Podboj-a tako bojí, znabiti, ker mu je znano, da sta prebrisane glave in bi utegnila tudi v njegove pedagogične predalčeke pogledati? Naj bi se bil „modri Nathan", ker so mu Kočevarji tako pri srcu, ante, ne post factum oglasil, in on druge nasvetoval! Njemu nasprotno se mora tu javno konstatirati, da večina okrajnega šolskega sveta je sestavljena iz mož, ki se svojega posla dobro zavedajo. Sicer je pa zapomniti, da bi oni dopis nikakoršnega odziva ne bil našel, ako bi podpisani na sumnji ne bil, da ga je on zakrivil, in to tem več, ker se je pred malo časom dosedanji službi odpovedal. Zato tu javno izreka, da ga ni zakrivil — Bozja.

V Št. Vidu pri Zatičini. — Pri občinski volitvi 20. dne u. m. je bil dosedanji občinski svetovalec g. Janez Čoš, poštar in posestnik pri sv. Roku za župana, — posestnik in mesar Bernard Klemenčič iz Št. Vida pa za svetovalca izvoljen.

Iz Ljubljane. (*Iz dežel. odbora.*) Težavna osnova novih občin (županij) je gotova in se bode kmalu c. k. deželni vladi izročila, ker deželni odbor in deželna vlada skupno določita nove občine. Takrat pa, ko bode osnova novih občin se c. kr. deželni vladi izročila, jo bode deželni odbor razglasil po „Novicah" in „Laib. Zeitg.", da jo prevdarijo možje po deželi, in če imajo o kteri občini kako upravičeno željo pri srcu, ki se po postavi, ki jo je deželni zbor sklenil, spolniti more, da jo brž naznanijo deželnemu odboru med tem, ko bode še čas, da se deželni odbor zarad kakošne premembe more porazumeti z deželno vlado. Nova stvaritev občin je važna, in deželni odbor kakor vlado nadaja želja, da kolikor mogoče se pravo zadene; vsacemu pa vstreči se vé da ni mogoče. Po novi osnovi, ki jo je deželni odbor izdelal, bode vprihodnje le kakih 112 občin namesti sedanjih 347. To bodo potem častitljive županije, kakor so nekdaj bile tako imenovane „velike županije". — V poslednji svoji seji je deželni odbor službo oficijala v pisarnici odborovi podelil g. J. Mihalić-u, službo oficijala v deželni blagajnici pa g. J. Podkrajšeku; oba sta služila zdaj že v pisarnicah dež. odbora. — Ker je vodstvo Rudolfove železnice red vožnje po ljubljansko-trbiški železnici razglasilo le v nemškem jeziku, zato se je deželni odbor obrnil na glavno vodstvo omenjene železnice, naj bi dalo te razglase tiskati tudi v slovenskem jeziku.

— Njegovo Veličanstvo je z Najvišim sklepom od 8. novembra t. l. dovoliti blagovolilo, naj se po sklepu kranjskega deželnega zbora, da se založé potrebšine deželnega zaloga, kakor tudi da se založé deloma potrebšine zemljiščino-odveznega zaloga za leto 1871., dene 40 odstotkov deželne doklade na vse direktne davke brez vojskine priklade, in 20 odstotkov na dac od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesá, in sicer tako, da se od onih 40 odstotkov obrne 18 odstotkov za zemljišno-odvezne namene, od teh 20 odstotkov pa 10 odstotkov za deželne in 10 odstotkov za zemljišno-odvezne namene.

— Gosp. Jožef Perše iz Novega mesta pride za državnega pravdnika v Ljubljano, gosp. Jakob Hren pa gré za državnega pravdnika v Novomesto.

— (*„Učiteljska beseda" v Pragi*) je imenovala dr. Jan. Bleiweisa za častnega uda in mu poslala lično diplomo ter ob enem željo izrekla po vzajemnosti našega učiteljskega društva, ki bode gotovo rado stopilo v ožjo zvezo s slavnim društvom v Pragi.

— (*Čitalnica*) je 26. dne t. m. imela svoj občni zbor, kteremu vpričo kot ces. komisar je bil magistratni prvi svetovalec gosp. Jan. Gutman. Predsednik dr. Jan. Bleiweis je v začetnem govoru s pohvalo omenil delovanje čitalničinega društva, ktero je iz socijalnega ozira, da se v glavnem mestu krepko zdržava národno življenje, gotovo največe pomembe, pravi narodni dom. Omenil je veselih dogodeb tega društva v minulem letu, pa tudi britkih udarcev, ki so ga zadeli po smrti izvrstnih rodoljubov in domorodkinj. — Tajnikovo poročilo je med drugim kazalo 11 „besed", ki jih je čitalnica napravila preteklo leto, 33 političnih časnikov in 23 druzih, ki jih ima čitalnica, udov pa da šteje 350. — Blagajnikovega poročila glavna vesela stvar je bila ta, da so se dohodki čitalnici pomnožili, stroški pa znižali, da tedaj društvo stojí na trdnih nogah. — Radosten je sprejel zbor naznanilo, da gosp. Janko Urbančič bode čitalnici daroval sliko dr. L. Tomana, ki jo sam mala, in da bivši odbor na svoje stroške postavi v dvorano 9 štatuet slavnih jugoslavenskih mož, ki je izdelal naš umetnik Zajec. — Imenik udov čitalničinih, ki ga društvo izdá ob novem letu, bode poleg navadnega obsežka prinesel nektera „berila", da tako tudi vnanji udje izvedó, kaj se je godilo v čitalnici. — V tem zboru je bil za prihodnje leto dr. Jan. Bleiweis za predsednika, g. Andrej Kremžar pa za blagajnika izvoljen, za odbornike so bili izvoljeni gospodje: dr. Costa, dr. Poklukar, A. Jentl, dr. Kar. Bleiweis, dr. Zupanec, Ivan Vilhar, Jož. Debevec, E. Gutman, J. Jamšek, Mih. Pakič, dr. Razlag, dr. Vončina, Ivan Tisen, Mat. Kreč, Fr. Ravnikar. — S letošnjim letom čitalnica dopolni svoj prvi decenium (desetletnico); naj bi čvrsto napredovala tudi vprihodnje!

— (*Zadnji večer tega leta, to je, Silvestrov večer*) prihodnjo saboto po večletni navadi napravi čitalnica „besedo", ki obeta prav mična biti. Program jej je: 1. Urá, moški zbor od Glinka. 2. Čveterospev. 3. Berilo. 4. Mihova ženitev, komični moški zbor. 5. Življenje na kmetih, veseli osmospev. 6. Komični prizor. predstavlja gosp. Šušteršič. 7. Mladost, zbor Vogelna. 8. Deklamacija. 9. Laška salata, šaljivi moški zbor od Genè. 10. Loterija. — Odbor vljudno vabi v to veselico čestite društvenike čitalnice, dramatičnega društva in „Sokola". Začetek ob poli osmih zvečer.

— (*Predstava dramatičnega društva*) v deželnem gledališči v pondeljek je prav očitno razodela, kakošen magnet so slovenske igre našim mestjanom, kajti o strašansko sneženem vremenu bilo je gledališče vendar dobro polno. Pa se tudi niso kèsali, ki so gazili sneg do kolena. V veseli igri „Medeni tedni" sta se odlikovala mojster Grasselli in izvrstna gospodičina

*) So pač vsake baže pisalci na svetu, tudi taki, ki ne poznajo dotične postave in ne vedó, da okrajni šolski svèt obravnava tudi gospodarske in druge zadeve. Vred.

Jamnikova, kteri danes še prav posebno moremo čestitati. V „Sveti večer na straži“ je bil gosp. Nolli kot „deželni brambovec“ ves na svojem mestu, tako tudi gospá Odijeva „njegova nevesta“. V Offenbachovi opereti „Čarobne gosli“ so s zasluženo pohvalo peli gospá Odijeva, gospod Meden in gospodičina Neugebauerjeva.

— (*„Sokola“ redni občni zbor*) bo v četrtek 29. dan decembra 1870- l. ob 7. uri zvečer v telovadnici. Dnevni red: 1. Prvomestnikov ogovor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. a) Blagajnikovo poročilo; b) Volitev pregledovalcev društvenih računov od leta 1869. in 1870. 4. Volitev staroste, njegovega namestnika in ostalih 7 odbornikov. 5. Odborovi predlogi: a) Sokolovi družabniki naj se razdelé v častne, podporne in delavne; letni prilog podpornih udov naj znaša 6 gold.; delalni udje naj plačujejo samo polovico tega priloga; b) naj se zgodovinsko-statistično poročilo od začetka društva naprej sestavi, natisne in med družabnike razdeli; c) naj se dela na to, da društvo mestu začasnega lesenega spominka na pokopališči postavi stalen kamnen spominek; d) naj se izvolita dva ravnatelja prihodnjemu sokolskemu večeru 5. januarija 1871. l. 6. Posamesnih družabnikov predlogi. — Z ozirom na važnost predmetev, o kterih bodo razprave, in sploh gledé na imenitni pomen občnega zbora najuljudneje vabi odbor brate Sokolove, naj se vsi udeležé občnega zbora. Na zdravje!

— (*Konstitucijonalno društvo ljubljansko*) je bilo ena med tistimi „belimi vranami“, ki so obhajale letos decembersko ustavo. Še Dunajčanje je niso. Al kogar veselí, da gré v gostilnico praznovat politične praznike, naj drage volje gré; le spomniti bi se moral, da Šmerling še z vsakoletno cerkveno ordonanco ni mogel februarske ustave oteti pokopa! Mi bi tudi besedice ne spomnili o svečanosti konšt. društva 21. dec., ako bi nekatere napitnice ne bile take, da jih je le vinsko navdušenje na dan spraviti moglo! Med smešnicami prva pa je bila ona nekega g. Ertl-a, c. kr. finančnega tajnika. Vzel si je ta nemški Demosthen za moto neko frazo: „die orientalische Frage wird in Laibach gelöst“ — to so besede, ki jih nihče ni govoril, ki se jih je le nemškutarsk vohún izmislil in v nemškutarske časnike poslal. Na to izmišljeno frazo je finančni tajnik zidal črvivo poslopje svojega besedovanja! „In gospôda moja — je med drugim čenčal — stopite v kočo kranjskega kmeta; nikjer ne boste čuli ne glasú o tej prismojeni frazi“. Da se ta človeček, ki besedice ne ume slovenski, predrzne govoriti o tem, kaj naši kmetje mislijo, to pač je prismojenost največa! Da bi finančni mož razumel slovenski in bi šel po kočah naših revnih kmetov, pač bi slišal marsikaj, kar bi davkarski mož si moral dobro zapisati za ušesa! In naposled je v svoji napitnici ta mož, ki je „Geist vom Geiste“ in „Fleisch vom Fleische“ tiste klike, ki je pomagala v to, da Avstrije več ni, ampak da se je razrušila v Trans- in Cislajtanijo, se spozabil tako daleč, da o narodnih voditeljih blodi, da jim je zginulo „avstrijsko čutje“! „Hoch der österreichische Besoldungsbogen!“ — taka napitnica bi bolj pristojala takim ljudém, ki se drznejo napadati može, kterim ni treba od njih na posodo jemati niti pojmov o svobodi, niti o zavesti avstrijski.

— (*Vprašanje do sl. magistrata.*) Kako pridejo hišni gospodarje do tega, da za vsacega vojaka, ki je hiši pripisan, bi morali zdaj 20 krajc. stanovnine v mestno blagajnico plačati? Ali ni kosarna v Trnovem, ki jo za to zdržujejo, na pol prazna? V hudih vojskinih časih pod županstvom dr. Coste se ni nakladal izreden davek hišnim gospodarjem, — zdaj pa?

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Prihod Njih Veličanstva cesarja v Tirolsko je bil povsod z veliko častjo obhajan. Ustavoverske časnike je že pred potovanjem cesarjevim v Tirole bilo strah, da ne bi mu „črni Čehi“ — tako imenujejo Tirolce — bili nadležni s svojo lojalnostjo in skušali škodovati ustavi. Predrzna skrb! Tirolci nikoli niso bili hinavci, cesar pa tudi ne potrebuje poduka „Tagespošte“ itd. — Sklep delegacij, da se za skupne avstrijsko-ogerske potrebe za mesec januar in februar porabi 14 milijonov in 217.000 gold., je cesar potrdil. Iz tega zneska se bode obrnilo 12 milijonov za armado, 1 milijon in 230.000 gold. za pomorstvo, 670.000 gold. za ministerstvo vnanjih oprav, 300.000 gold. za državno finančno ministerstvo, in 17.000 za najviše računovodstvo. Ta denar naj se vzame iz dohodkov colstva mesecev januarja in februarja; kar pa ti premalo donesó, naj se nabere iz glasovitih 70 in 30 odstotkov, ki jih plača Cis- in Translajtanija. — Nemci so z vojsko na Francoskem še zmirom tam, kjer so bili, in poslednje novice celó pravijo, da se od Pariza vmakujejo. Pa kaj bi tudi ne o hudem zimskem času! ko vojakom roke zmrzujejo, da ne morejo streljati in morajo le topovi službo opravljati. Iz Pariza pa je pisal ruski general knez Wittgenstein, da „imajo Francozi živeža še dovelj in da so za boj vsi navdušeni; za denar se v Parizu še vse dobí; gledališča so odprta in 70.000 kónj je še za povžitek pripravljenih; še mesece in mesece se morejo braniti“. Med tem pa vpada srce Prusom, in Bismarka in kralja pruskega preklinja tisoč in tisoč glasov vsak dan, ki se jočejo po zgubljenih svojih na bojišču. Čem bolj pa Prusi grejo rakovo pot na bojišču, tem več so se jeli njihovi vladni časniki spet prilizovati avstrijski vladi. Ali se jim bode pač Beust na limanice vsedel? — Mlajši sin kralja italijanskega Amadej pride za kralja španskega; al težko da ostane dolgo na prestolu, kajti republikanska stranka ga hudo črtí in ga že pred dohodom ne imenuje drugač kakor kralja Makaronia I. Kamor tedaj pogledamo konec leta, povsod vidimo vse negotovo!

„Novice“ z „Oglasnikom“ vred veljajo

po pošti za celo leto 4 gold. 20 kr. — v tiskarnici za celo leto 3 gold. 60 kr.
po pošti za pol leta 2 gold. 20 kr. — v tiskarnici za pol leta 1 gold. 80 kr.
po pošti za četrt leta 1 gold. 15 kr. — v tiskarnici za četrt leta — gold. 90 kr.

Za pošiljanje na dom v Ljubljani se plača za celo leto 36 kr., za prenarejeni napis med letom 10 kr. — Naročnina se pošilja tiskarnici Blaznikovi v Ljubljano. — Omenili smo že večkrat, da naročila so najcenejši po tako imenovanih poštnih nakaznicah (Postanweisungen), ktere se pri vsaki pošti dobivajo in do 10 gold., ki se po pošti pošljejo, veljajo le 5 krajc., pri čem se tedaj prihrani do 12 kr.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.